

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Janou Kubenovou v právní věci žalobkyně **M. K.**, bytem zastoupené JUDr. Janem Heroutem, advokátem se sídlem advokátní kanceláře v Jihlavě, Masarykovo nám. 3, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křižová 25, o přeplatek na vdovském důchodě, o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu,

t a k t o :

I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 5.3.2012, č.j. **s e z r u š u j e** pro vady řízení a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žalovaná má povinnost zaplatit žalobkyni na nákladech řízení 1.600,-Kč do 30-ti dnů od právní moci rozsudku k rukám právního zástupce žalobkyně JUDr. Jana Herouta, advokátní kancelář Jihlava, Masarykovo nám. 3.

O d ů v o d n ě n í :

Ve včas podané žalobě žalobkyně uvedla, že dne 22.6.1997 zemřel její manžel B. K. V té době byla žalobkyně v invalidním důchodu. K rozhodnutí o přiznání vdovského důchodu OSSZ předložila veškeré požadované doklady, nic nezatajila a nezamlčela. Na výši výpočtu vdovského důchodu a na jeho sloučení s jejím invalidním důchodem, případně na jeho krácení, způsobu a výši vyplácení neměla žádný vliv. Tyto podrobnosti a souvislosti vůbec neznala, ani nevěděla, že by jí to mělo a mohlo zájmat. Dne 30.1.2012 jí bylo doručeno rozhodnutí ČSSZ ze dne 19.1.2012, kterým jí byla uložena povinnost vrátit ČSSZ vyplacené částky na vdovském důchodu, které ji údajně nenáležely, a to v celkové výši 232.089,-Kč, a to do 15-ti dnů od právní moci uvedeného rozhodnutí s obdivuhodnou úvahou v prvním odstavci odůvodnění, že není rozhodné, zda ke vzniku došlo zaviněním účastníka řízení či nikoliv.

Proti tomuto rozhodnutí v zákonné lhůtě podala námitky k ČSSZ, ve kterých uváděla, že nehodlá uvedenou částku vracet s poukazem na ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., protože z ničeho nevyplývá, že by měla předpokládat, že jí byl vdovský důchod vyplacen v nesprávné výši, nebo že by měla zavinit nesprávnou výši vyplácení tohoto důchodu, případně, že by nesplnila uloženou povinnost nebo že by měla z okolností předpokládat, že je jí vyplácen důchod neprávem.

Rozhodnutím ČSSZ ze dne 5.3.2012 byly námitky žalobkyně proti výše uvedenému rozhodnutí ze dne 19.1.2002 zamítnuty a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. V odůvodnění rozhodnutí je podáván takový výklad ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991, který zásadně popírá smysl tohoto ustanovení, které by v podstatě dle takového výkladu vůbec nemuselo existovat. V dalším odůvodnění je pak rozhodnutí z 5.3.2012 souhrnem teoretických právních naučení patřících spíše pro výuku studentů z právnické fakulty v oboru právních teorií, které nemají příčinou souvislost s tímto případem a téměř nemají žádnou souvislost s podmínkami uvedenými v § 118 a) citovaného zákona.

Na straně 3 odůvodnění napadeného rozhodnutí se mylně uvádí, že porušení právní povinnosti žalobkyně spočívá v tom, že neoprávněně vyplacené dávky důchodového pojištění přijala a nevrátila, ačkoliv z okolností údajně musela předpokládat, že jí byly vyplaceny neprávem. Je zřejmé, že porušení uložené povinnosti nelze slučovat s další samostatnou větou ust. § 118 a) citovaného zákona, která hovoří o přijetí důchodu za okolností, ze kterých by měla předpokládat nesprávné vyplacení, resp. porušení povinnosti není to, že by přijala důchod v nesprávné výši určené ČSSZ. **Ve smyslu citovaného paragrafu by se muselo jednat o nesplnění povinnosti, která ji byla uložena ČSSZ.** Sloučení pojmů, že již samo přijetí nesprávně vypočteného důchodu má být porušení povinností, je nutno v odůvodnění napadeného rozhodnutí považovat za vědomě zavádějící a matoucí. Žalovaná vůbec neprokázala, za jakých okolností měla žalobkyně předpokládat, že je jí důchod vyplácen v nesprávné výši, případně jak měla vědomě způsobit, že taková výše důchodu je jí vyplácena neprávem. Např. kdyby místo vdovského důchodu 3.000,-Kč pobírala tento důchod ve výši 30.000,-Kč, mohla by se žalovaná dovolávat předpokládaných okolností o neprávem vyplaceného důchodu. Takovýchto okolností se však nemůže dovolávat, pokud místo vdovského důchodu např. 3.000,-Kč by žalobkyně pobírala důchod 6.000,-Kč.

Nedůvodně žalovaná na několika místech odůvodnění svého rozhodnutí uvádí, že mimo jiné žalobkyně neměla přijmout důchod i vzhledem ke svým osobním poměrům. Jednak tento pojen ust. § 118 a) odst. 1 citovaného zákona ani nezná a jednak žalovaná konkrétně neuvádí, jaké osobní poměry žalobkyně by měly svědčit tomu, že vědomě přijala nesprávnou výši důchodu.

Další nepřipadná úvaha žalobkyně je o průměrném jedinci přiměřeně dobře informovaném o platné právní úpravě. Žalovaná nevysvětluje, jak by měl průměrný jedinec souviset s ust. § 118 a) odst. 1 citovaného zákona, ani neuvádí, jaké parametry má mít průměrný jedinec, jaké by mělo být jeho právní vědomí a kde je to v právním řádu stanoveno. Stejně tak mylně a nadbytečně je rozvádění úvah žalované na č. l. 4 a 5 o právním

vědomí, o bezdůvodném obohacení a o trestném činu podvodu, když na přijetí důchodu vypočteného a zasílaného žalovanou v nesprávné výši se vztahuje speciální ustanovení § 118 a) odst. 1 citovaného zákona. Kdyby měly být pravdivé úvahy žalované o posouzení této záležitosti podle občanského zákoníku či trestního zákoníku, tak by zákonodárce místo toho, co je uvedené v § 118 a) odst. 1 citovaného zákona nepochybně uvedl, že odpovědnost příjemců dávek důchodového pojištění se řídí občanským zákonem o bezdůvodném obohacení a trestním zákoníkem ustanovením o podvodu.

Protože neexistují žádné okolnosti, z nichž by žalobkyně mohla předpokládat, že je jí důchod vyplácen neprávem nebo v nesprávné výši, a nebo jak jinak by měla způsobit, že jí důchod je vyplácen neprávem nebo v nesprávné výši, navrhovala, aby krajský soud vydal rozsudek, jímž rozhodnutí ČSSZ z 19.1.2012 a z 5.3.2012 zruší a věc vrátí žalované k dalšímu řízení.

Dále požadovala nahradit náklady právního zastoupení advokátem dle vyhl.č. 484/2000 Sb., v částce 5.000,-Kč + 2x režijní paušál po 300,-Kč, celkem 5.600,-Kč.

Z dávkového spisu žalobkyně vedené žalovanou soud zjistil, že 19.1.2012 žalovaná vydala rozhodnutí, jímž zavázala žalobkyni vrátit žalované vyplacené částky na vdovském důchodu, které nenáležely, v celkové výši 232.089,-Kč, a to do 15-ti dnů od právní moci rozsudku.

V odůvodnění tohoto rozhodnutí mimo jiné uvedeno, že není rozhodné dle ust. § 118 a) odst. 1 uvedeného zákona, zda ke vzniku přeplatku došlo zaviněním účastníka řízení či nikoliv. V rozhodnutí pak bylo citováno ust. § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., dle něhož jsou-li splněny současně podmínky nároku na výplatu starobního důchodu a na výplatu vdovského nebo vdoveckého důchodu, vyplácí se nejvyšší důchod v plné výši a z nižšího důchodu se vyplácí polovina procentní výměry. Uvedeno, že rozhodnutím Orgánu sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra ČR ze dne 26.10.2011, byla od listopadu 2011 provedena úprava výplaty starobního a vdovského důchodu v souběhu tak, že vyšší starobní důchod se vyplácí v plné výši a z nižšího vdovského důchodu se vyplácí polovina procentní výměry. K souběhu nároku na výplatu těchto důchodů však došlo již dnem 22.6.1997, takže výplata vdovského důchodu ve výši poloviny procentní výměry náležela od tohoto dne. ČSSZ byl žalobkyni v období od 22.6.1997 do 3.10.2011 vyplacen vdovský důchod v celkové výši 873.838,-Kč, ačkoliv náležel pouze ve výši 304.614,-Kč.

Nárok na vrácení částek vyplacených na vdovském důchodu před 27.1.2007 podle ust. § 118 a) odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., zanikl, účastník řízení má proto povinnost vrátit přeplatek na vdovském důchodu od tohoto data. Tak vznikl v období od 9.1.2007 do 3.10.2011 přeplatek ve výši uvedené ve výroku rozhodnutí. Uvedeno dále, že účastník řízení v uvedeném období přijímal současně od ČSSZ i od Orgánu sociálního zabezpečení MV ČR výplatu důchodu v plné výši, ačkoliv žalobkyně musela z okolností předpokládat, že při současné výplatě více důchodů dochází k jejich úpravě v souběhu, takže na

úhrnné výši těchto důchodů náleží méně, než kolik jí bylo vyplaceno. Tím zavinila přeplatek na vdovském důchodu, který měl být v souběhu s vyšším starobním důchodem vyplácen ve výši poloviny procentní výměry.

Proti tomuto rozhodnutí žalobkyně včas podala námitky, v nichž uváděla, že vrácení požadované částky by po ní mohlo být požadováno po právu dle ust. § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb., pouze tehdy, pokud by nesplnila některou uloženou jí povinnost a přijala uvedený důchod nebo jeho část, ačkoliv by musela z okolností předpokládat, že jí byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, nebo že by vědomě způsobila, že by jí důchod byl vyplácen ve vyšší částce, než-li náležel. Zdůraznila, že všechny povinnosti uložené jí OSSZ Jihlava splnila a jako laik nemohla skutečně z ničeho předpokládat, že je jí vyplácen vdovský důchod ve vyšší částce, než-li by jí měl náležet.

Rozhodnutím z 5.3.2012 žalovaná námitky žalobkyně zamítla a předchozí rozhodnutí ČSSZ z 19.1.2012 potvrdila. V odůvodnění rozhodnutí pak žalovaná mimo jiné k námitkám žalobkyně uvedla, že základním předpokladem pro vznik právní odpovědnosti za přeplatek na dávce důchodového pojištění, je porušení právní povinnosti, existence přeplatku na neprávem vyplácené dávce a příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a následkem, tj. vznikem přeplatku na dávce. V případě subjektivní odpovědnosti, kterou je i odpovědnost dle § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je nutné i zavinění. Zavinění lze vymezit jako vnitřní psychický stav odpovědného subjektu k jeho jednání a k následkům tohoto jednání. Rozlišují se dvě základní formy zavinění, a to zavinění úmyslné a zavinění z nedbalosti. Ke vzniku subjektivní odpovědnosti přitom postačí, je-li prokázáno zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. O zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se jedná v případě, kdy subjekt nevěděl, že svým protiprávním úkonem může přeplatek způsobit, ačkoliv vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům to vědět měl a mohl. *Účastnice řízení z okolností případu a ke svým osobním poměrům mohla a měla vědět, že v případě splnění podmínek nároku na výplatu invalidního důchodu a vdovského důchodu se dle § 59 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyplácí nejvyšší důchod v plné výši a z dalšího důchodu se vyplácí polovina procentní výměry. Na této skutečnosti nemohou nic měnit ani některá pochybení ze strany ČSSZ, ke kterým v daném případě došlo. Účastnice řízení přijala vdovský důchod, ačkoliv musela předpokládat, že jí v takové výši nenáleží. Není relevantní, jestli účastnice řízení opravdu tuto skutečnost předpokládala, ale zda k okolnostem případu a ke svým osobním poměrům předpokládat mohla a měla. Účastnice řízení zavinila přeplatek na vdovském důchodu jeho přijetím, čímž nesplnila povinnost uloženou dle § 118 a) zákona č. 582/1991, ve znění pozdějších předpisů, nepřijímat důchod nebo jeho část, jestliže musela z okolností předpokládat, že byl vyplácen ve vyšší částce než náležel. Dále existuje příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi porušením právní povinnosti a vznikem přeplatku na vdovském důchodu ve výši 232.089,-Kč za období od 27.1.2007 do 3.10.2011 a také zavinění účastnice řízení ve formě nevědomé nedbalosti. Ve společnosti je všeobecně známou skutečností, že při souběhu starobního důchodu a pozůstalostního důchodu dochází k jejich úpravě a na úhrnné výši těchto důchodů náleží méně, než kolik bylo vyplaceno. Průměrný jedinec je přiměřeně dobře informován a je v rozumné míře opatrný a tudíž i seznámen s platnou a účinnou právní úpravou obzvláště v oblastech práva, které se ho v dané chvíli úzce dotýkají. K normativnímu pojetí průměrného jedince ČSSZ dodává, že v souladu s judikaturou Evropského soudního dvora, je od něj očekávána určitá míra právního vědomí.*

ČSSZ ve svém písemném vyjádření k žalobě uvedla, že předmětem sporu je otázka zavinění žalobkyně. Vzhledem k tomu, že v žádosti o důchod ze dne 16.7.1997 žalobkyně jednoznačně uvedla, že od ministerstva vnitra pobírá důchod pod č. ZS-4544/70 – 96 (byť starobní, ačkoliv se ve skutečnosti jednalo o invalidní), *musí žalovaná jednoznačně a řádně zavinění prokázat a zdůvodnit tak svůj nárok na vrácení přeplatku. Způsob prokázání zavinění v odůvodnění napadeného rozhodnutí těmito kritériím neodpovídá, argumentace je z převážné většiny založena zčásti na obecné právní teorii bez uvedení vztahu ke konkrétnímu jednání žalobkyně, zčásti na nepodložených a nepřislušejících dohadech ohledně osobních poměrů žalobkyně a z nich vyplývající subjektivní stránky skutku. V souvislosti se snahou o obšírné a teoretické prokázání zavinění žalobkyně v odůvodnění napadeného rozhodnutí se pak jeví jako nonsens, že toto rozhodnutí potvrdilo rozhodnutí prvoinstanční, v němž je odůvodnění povinnosti uhradit přeplatek založeno na konstatování, že není rozhodné, zda ke vzniku přeplatku došlo zaviněním účastníka řízení či nikoliv.*

Ze shora uvedených důvodů žalovaná navrhuje zrušit napadené rozhodnutí.

V dávkovém spise žalobkyně vedené žalovanou se nachází žádost žalobkyně o přiznání vdovského důchodu, který požadovala přiznat od data úmrtí jejího manžela B.K., a to od data 22.6.1997. V žádosti sepsané na OSSZ žalobkyně uvedla, že ona sama je poživatelkou starobního důchodu vypláceného na základě rozhodnutí Ministerstva vnitra č.j. ZS-4544/70-96.

Z toho vyplývá, jak soud konstatuje, že již v žádosti o přiznání vdovského důchodu žalobkyně uvedla, že ona sama je poživatelkou důchodové dávky, kterou pobírá od ministerstva vnitra a uvedla také, pod jakým číslem jedacím bylo rozhodnutí ohledně její dávky přiznáno.

Podle § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení jestliže důchod byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, **protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.**

Krajský soud v Brně dospěl k závěru, že žaloba žalobkyně je důvodná, což ve svém vyjádření k žalobě uznává i sama žalovaná, sama žalovaná uvádí, že zásadní otázkou v daném případě je zavinění žalobkyně a žalovaná může přeplatek na dávce po žalobkyni požadovat pouze v případě, že bude její zavinění prokázáno, což se v případě žalobkyně dosud nestalo, když dosud z odůvodnění rozhodnutí žalované nevyplývá, z čeho vyplývá, že by žalobkyně nějakým způsobem zavinila, že jí byl vdovský důchod vyplácen ve vyšší částce, než náležel.

S tím, co žalovaná uvádí v písemném vyjádření k žalobě, se plně ztotožňuje i Krajský soud v Brně a bylo by zcela nadbytečné toto opakovat, neboť argumentace žalované uvedená v jejím písemném vyjádření ze 16.4.2012 je přílehlavá a správná. To je to, že v případě vrácení přeplatku podle ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., může být požadováno pouze v případě, že příjemci dávky bude prokázáno **zavinění** při výplatě vyšší částky, což vyplývá i z judikatury NSS, kdy krajský soud cituje:

K ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.:

Ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, vychází z principu subjektivní odpovědnosti. Požadovat vrácení přeplatku na dávkách důchodového pojištění tak může plátce důchodu jedině tehdy, pokud prokáže, že příjemce důchodu vznik přeplatku svým jednáním zavinil. Do takové situace se příjemce důchodu nemůže dostat pouze tím, že přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel (podle rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci ze dne 27.2.2009 č.j. 62Cad 15/2008 – 29).

Podle § 76 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb, soudní řád správní, soud zruší napadené rozhodnutí pro vady řízení bez jednání rozsudkem pro nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí.

Krajský soud v Brně tedy zrušil rozhodnutí žalované a věc vrací žalované k dalšímu řízení. Soud zavazuje žalovanou právním názorem, že v případě, že setrvá žalovaná na stanovisku, že bude po žalobkyni požadovat vrácení přeplatku na vdovském důchodu, musí z jejího rozhodnutí jednoznačně vyplývat, že žalobkyně vznik přeplatku svým jednáním zavinila, což doposud z rozhodnutí žalované nevyplývá. Soud se ztotožňuje s argumentací žalované vyjádřené v jeho písemném vyjádření k žalobě, že argumentace žalované je založena z převážné většiny na obecné právní teorii bez uvedení vztahu ke konkrétnímu jednání žalobkyně a také na nepřislušejících dohadách ohledně osobních poměrech žalobkyně a z nich vyplývající subjektivní stránky skutku, když rozhodnutí ČSSZ z 19.1.2012, které je potvrzováno rozhodnutím žalované, je skutečně založeno na konstatování, že není rozhodné, zda ke vzniku přeplatku došlo zaviněním žalobkyně či nikoliv.

Pokud jde o náklady řízení, rozhodnutí se opírá o ust. § 60 odst. 1 s.ř.s.

Ve věci měla úspěch žalobkyně, proto má žalovaná povinnost nahradit ji náklady řízení, které spočívají v nákladech právního zastoupení za 2 úkony právní služby advokáta (příprava a převzetí věci, sepsání žaloby), kdy dle ust. § 9 odst. 2, § 7 vyhl. č. 177/1996 Sb., náleží za jeden úkon právní pomoci 500,-Kč a dle § 13 odst. 3 k tomu náleží náhrada výdajů

za jeden úkon právní služby 300,-Kč, celkem tedy 1.600,-Kč (dle ustálené judikatury ve správním soudnictví nelze použít vyhl. č. 484/2000 Sb.).

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, ve dvojím vyhotovení. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 23. května 2012

JUDr. Jana Kubenová
samosoudkyně